

Vallen & Opstaan

*Benchmark
Gemeenschapsfonds Zwolle*

*Vera Endeman
Melanie Muijt
Dico Tichelaar
Onno Veen
Thijs Waardenburg*

Met dank aan

Vallen & Opstaan

Benchmark Gemeenschapsfonds Zwolle

Auteurs

Vera Endeman	(s1021189)
Melanie Muijt	(s1036447)
Dico Tichelaar	(s1018420)
Onno Veen	(s1036501)
Thijs Waardenburg	(s1042253)

Opleiding

Fundraising, Grantmaking & Sponsoring 1

Onderwijsinstelling

Hogeschool Windesheim Zwolle

Opdrachtgever

Het Gemeenschapsfonds Zwolle

Begeleidende docenten

B. Sleijster
P. de Vries

Datum

24 maart 2012

Met dank aan

Voorwoord

Dit rapport hebben wij geschreven in opdracht van dhr. J. Kors, die onderzoek doet voor Het Gemeenschapsfonds Zwolle. Wij hebben onderzocht wat succesfactoren zijn van andere gemeenschapsfondsen. Voor dit onderzoek hebben wij een gesprek gehad met dhr. P. Inklaar, partner bij Charistar. Dhr. Inklaar is coördinator van de opstart van de gemeenschapsfondsen Maastricht, Eindhoven en Rotterdam. Ook hebben wij een gesprek gehad met dhr. J. Beijert en dhr. D. Vinke, de voorzitter en de penningmeester van Het Texelfonds. Wij willen deze drie heren hartelijk danken voor het enthousiasme waarmee zij hun kennis hebben gedeeld over gemeenschapsfondsen. Door hun bijdrage hebben wij dit onderzoek met succes kunnen afronden.

Vera Endeman
Melanie Muit
Dico Tichelaar
Onno Veen
Thijs Waardenburg

Zwolle, 24 maart 2012

Samenvatting

Dit onderzoek is in gang gezet omdat er, ondanks het reeds verrichte onderzoek, nog geen duidelijk beeld is van de succesfactoren van een gemeenschapsfonds. Voor het oprichten van een gemeenschapsfonds is het uiterst belangrijk om te weten wat de succesfactoren zijn en waar de valkuilen zich bevinden. De doelstelling van dit onderzoek is dan ook om een advies uit te brengen richting de opdrachtgever, Het Gemeenschapsfonds Zwolle. Om tot dit advies te komen is er gekeken naar andere, reeds bestaande gemeenschapsfondsen.

De belangrijkste adviezen uit verschillende analyseresultaten zijn:

- De samenwerking met de overheid verloopt erg langzaam. Er moet dus gezorgd worden dat de overheid beslissingen snel maakt. Door duidelijke afspraken te maken en zaken zo snel mogelijk proberen af te handelen.
- Er moet een geschikt bestuur worden gekozen. Ook is het van belang dat er een lokaal bekend persoon aan het fonds verbonden wordt. Op deze manier wordt er vertrouwen gecreëerd naar de bevolking.
- Voordat het fonds opgericht kan worden is er geld nodig. Om een grote geveer te benaderen is het verstandig om eerst te onderzoeken in hoeverre het ondersteunen van een gemeenschapsfonds binnen hun doelstelling past.
- Voor de oprichting van het gemeenschapsfonds moet gekeken worden welke bestaande fondsen een soortgelijke doelstelling formuleren. Zijn er meerdere fondsen met dezelfde doelstelling, dan kan er eventueel gekeken worden naar een samenwerkingsverband.
- Om betrokkenheid te creëren is het belangrijk dat projecten bij de behoeften van de bevolking aansluiten.
- Fondsen op naam zijn op dit moment een succes. Het gemeenschapsfonds moet mensen dus de mogelijkheid bieden om binnen het fonds een fonds op naam op te richten waarbij zij aan een specifieke doelstelling kunnen geven.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

1 Inleiding.....	6
1.1 Inleiding op het onderzoek.....	6
1.2 Afbakening begrippen	7
1.3 Inleiding op gemeenschapsfondsen	9
1.4 Inleiding op Het Gemeenschapsfonds Zwolle.....	10
2 Analyse gemeenschapsfondsen	11
2.1 Analyse Texelfonds	11
2.2 Inleiding op Charistar.....	14
2.3 Analyse gemeenschapsfonds Maastricht	15
2.4 Analyse gemeenschapsfonds Rotterdam	17
2.5 Analyse gemeenschapsfonds Eindhoven.....	19
2.6 Analyse gemeenschapsfonds Groningen.....	20
3 Conclusie & Advies	21
3.1 Overeenkomsten en verschillen tussen de gemeenschapsfondsen.....	21
3.2 Conclusie.....	23
3.3 Advies	24
Bijlagen	
A Notulen gesprek met Texelfonds.....	25
B Notulen gesprek met Charistar	27
Bibliografie	30

1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat een inleiding op het onderzoek, afbakening van de gebruikte begrippen, inleiding op gemeenschapsfondsen in het algemeen en een inleiding op Het Gemeenschapsfonds Zwolle.

1.1 Inleiding op het onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd voor de opdrachtgever dhr. J. Kors in opdracht van docenten dhr. B. Sleijster en dhr. P. de Vries.

De opdracht is ontstaan uit het idee om ook in Zwolle een gemeenschapsfonds op te starten. Er moet voor dit gemeenschapsfonds een startvermogen komen. Dit vermogen moet voornamelijk verkregen worden door de bedrijvensector van Zwolle, later zullen ook de inwoners van Zwolle een bron van inkomsten worden. Voor de bedrijven zijn er verschillende mogelijkheden om Het Gemeenschapsfonds Zwolle te steunen. Dit kan door middel van een gift of een lang lopende lening die zichzelf terug zal gaan betalen door een deel uit de winst van het initiatief apart te zetten, het zogeheten venture philanthropy.

Om een beeld te krijgen van de succesfactoren en de minpunten van een gemeenschapsfonds is er gekeken naar andere, reeds bestaande gemeenschapsfondsen. Dit is uitgewerkt aan de hand van de volgende punten:

Om te beginnen worden een aantal begrippen uitgelegd. Vaak gaat het niet om de complexiteit van de begrippen maar wel om de interpretatie hiervan. Sommige begrippen kennen meerdere definities en daarom laat deze begrippenlijst zien, welke definitie er in het rapport gehanteerd wordt.

Vervolgens wordt het idee van Het Gemeenschapsfonds Zwolle toegelicht.

Nadat dit idee uitgewerkt is, komen de hoofdstukken over de verschillende bezochte gemeenschapsfondsen aan bod. Er wordt informatie gegeven over de gevoerde gesprekken met de coördinatoren van de gemeenschapsfondsen op Texel en in Maastricht, Rotterdam, Eindhoven en Groningen.

Met deze informatie wordt er beschreven waar de kansen en valkuilen liggen voor Het Gemeenschapsfonds Zwolle. Niet alle gemeenschapsfondsen zijn gelijk aan elkaar, daarom is er gekozen voor een veelzijdige selectie binnen de verschillende fondsen.

Tot slot wordt er een conclusie gevormd en aan de hand daarvan wordt er een advies geschreven.

1.2 Afbakening begrippen

Gemeenschapsfonds algemeen

Een *gemeenschapsfonds* geeft een financiële ondersteuning aan projecten die de kwaliteit van de samenleving in een stad of dorp bevorderen en de onderlinge band versterken. De activiteiten die daardoor mogelijk worden, kunnen net dat beetje extra betekenen voor de kwaliteit van het leven in de samenleving en de onderlinge saamhorigheid. Een gemeenschapsfonds kan op verschillende manieren aan haar vermogen komen. Vaak is hier sprake van een combinatie van overheid, bedrijven en particulieren die de samenleving leefbaarder willen maken.

Een gemeenschapsfonds maakt vaak categorieën om de juiste hoeveelheid geld, op de juiste plaats te krijgen. (gemeenschapsfondsblaricum)

Donatie

Een schenking, gift of *donatie* is een eenzijdige overeenkomst en een meezijdige onverplichte rechtshandeling waarbij een schenker roerend of onroerend goed op overdraagt aan een ontvanger zonder tegenprestatie, uit genegenheid of uit erkentelijkheid.

Een donatie kan bestaan uit 1 of meerdere van de volgende eenheden:

- Kennis
- Kunnen
- Contacten
- Geld
- Tijd

Vaak bestaat een donatie uit de laatste eenheid, maar ook 'gratis' gastcolleges kunnen worden beschouwd als donatie. (Hendricks, 2012)

MVO

Bij *maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)* neemt een bedrijf de verantwoordelijkheid voor de effecten van de bedrijfsactiviteiten op mens en milieu. Het bedrijf maakt bewuste keuzes om een balans te bereiken tussen People, Planet en Profit. Bedrijven kunnen zelfs nog een stap verder gaan en zich richten op nieuwe marktkansen, groei en innovatie met winst voor mens, maatschappij en milieu. Nu en in de toekomst. MVO is een proces geen doel. De doelen veranderen in de loop der tijd, er wordt van bedrijven verwacht steeds meer rekening te houden met de samenleving. (mvonederland)

Maatschappelijk belang

Het maatschappelijk belang is het dienen van het algemeen nut. De samenleving staat centraal en heeft baat bij de beoogde activiteiten. (Schuyt, 2012)

Filantropie

Filantropie wordt omschreven als het vrijwillig geven van geld, goederen of inspanning door individuen, huishoudens, fondsen en bedrijven primair ten behoeve van algemeen nuttige doelen. (verenigingvanfondsen, 2012)

Filantropie wordt als begrip ook gedefinieerd als 'private action for the public good'. (Schuyt, 2012)

Venture Philantropy

Venture philanthropy - ondernemende filantropie - is een vorm van filantropie waarbij methoden en technieken uit de *venture capital* wereld worden toegepast. Bijvoorbeeld door lange termijn betrokkenheid en het geven van niet-financiële ondersteuning. Organisaties die op deze wijze worden ondersteund, variëren van traditionele goede-doelen-organisaties, organisaties die door hun activiteiten een zekere omzet genereren tot en met ondernemingen die een duidelijk omljnd sociaal doel nastreven. (shaerpa, 2012)

Vermogensfonds

Een vermogensfonds is een instelling die een (stam)vermogen beheert en uit de opbrengst van het (stam)vermogen maatschappelijke doelen ondersteunt. Het vermogen kan afkomstig zijn van nalatenschappen of schenkingen van families of individuen, maar ook van bedrijven. De steun is 'ten algemene nutte' bedoeld en kan gaan naar individuen, projecten en organisaties. Een fonds is onafhankelijk en heeft een eigen bestuur. (verenigingvanfondsen, 2012), (belastingdienst, 2012)

Fondsenwervende Instelling

"Een naar Nederlands recht opgerichte stichting of vereniging met volledige rechtsbevoegdheid die voor realisering van charitatieve, culturele, wetenschappelijke of andere het algemeen nut beogende doelstellingen door middel van fondsenwerving een beroep doet op de publieke offervaardigheid. Onder fondsenwerving wordt verstaan dat de aldus verkregen gelden vrijwillig zijn afgestaan, geen of geen evenredige tegenprestatie vormen voor geleverde goederen of diensten en dat er geen rechten voor zorg of hulp aan kunnen worden ontleend." (cbf, 2012)

1.3 Inleiding op gemeenschapsfondsen

Geefgedrag

Het geefgedrag in Nederland is de laatste jaren veranderd. Dit blijkt uit onderzoek dat dhr. T. Schuyt en dhr. P. Inklaar gedaan hebben (Inklaar, Gemeenschapsfondsen in Nederland, 2012). Gevers vinden het belangrijk te weten wat er met het gegeven geld gebeurt en wat de impact ervan is. Zij willen betrokken worden bij de organisatie die zij steunen. Voor gemeenschapsfondsen ligt hier een kans. Zij staan, in tegenstelling tot grote landelijke fondsen, dicht bij de lokale burgers. Mensen kunnen projecten steunen die dicht bij hen staan. In Duitsland, Engeland en Frankrijk is dit initiatief al een groot succes.

Oprichting

Voor de oprichting van een gemeenschapsfonds moet met een aantal zaken rekening gehouden worden. Het belangrijkste is: "De kost gaat voor de baat uit" (Inklaar, Gemeenschapsfondsen in Nederland, 2012). Het beste is om bij oprichting gelijk een concreet project te starten waar de burgers zich betrokken bij voelen. Dit moet op een professionele manier naar buiten gebracht worden met behulp van marketing. Om erachter te komen wat voor soort project dit moet zijn, kan er een lokaal bevolkingsonderzoek gedaan worden. Ook is het van belang dat er een goede fondsenwerving en infrastructuur is. Veel gemeenschapsfondsen stranden op dit moment vaak na één project omdat het aan deze factoren ontbreekt.

Daarnaast is het belangrijk dat de lokale overheid het initiatief steunt. Zij mogen echter geen zeggenschap hebben in het fonds omdat het belangrijk is dat het Fonds de overheid niet gaat overnemen. Een verbinding met de overheid creëert vertrouwen bij de burger. Naast de overheid moet er een partij zijn die willen investeren in het gemeenschapsfonds. Hierbij is te denken aan woningcorporaties omdat zij een groot belang hebben bij de leefbaarheid van de gebieden waar zij actief zijn. Om meer vertrouwen te creëren bij de burgers kan ook een vooraanstaande burger verbonden worden aan het gemeenschapsfonds. Deze kan bijvoorbeeld erevoorzitter worden van het fonds. Naast deze persoon zijn de rest van de bestuursleden zeer van belang. De juiste mensen moeten gekozen worden om een zo uitgebreid mogelijk netwerk te verkrijgen.

Tot slot kost het oprichten van een gemeenschapsfonds tijd. Het begint vaak als klein fonds, maar door steeds actief bezig te blijven kan het groeien tot een succesvol fonds dat voor het grootste deel geleid wordt door particulier initiatief (Inklaar, Gemeenschapsfondsen in Nederland, 2012).

Venture philanthropy

Een in Nederland nieuwe manier van fondsenwerving is het gebruik maken van venture philanthropy. De realisatie van dit initiatief ligt ingewikkelder dan het oprichten van een 'gewoon' fonds. De infrastructuur van een fonds gericht op venture philanthropy is complexer. Ook krijgen ondernemers mogelijk meer invloed in het fonds (Inklaar, Gemeenschapsfondsen in Nederland, 2012).

1.4 Inleiding op Het Gemeenschapsfonds Zwolle

Doelstelling

Het Gemeenschapsfonds Zwolle is een initiatief dat is opgezet vanuit het bedrijf Travers. Travers is op dit moment aan het onderzoeken of er draagvlak is voor een gemeenschapsfonds bij de Zwolse burgers en bedrijven.

De centrale doelstelling van Het Gemeenschapsfonds Zwolle is: *“het Fonds neemt structurele financiering van complete (politieke) beleidsterreinen op het gebied van maatschappelijke ontwikkeling en van (grote delen van) het werkgebied van maatschappelijke organisaties voor haar rekening. Beleidsparticipatie van burgers binnen het Fonds is leidend.”*

(Kors & Nijhuis, Het Gemeenschapsfonds Zwolle, 2011)

Aanleiding

De maatschappij is aan het veranderen. Maatschappelijke projecten die voorheen door de overheid werden gefinancierd en georganiseerd, worden nu naar de gemeentes overgedragen. De gemeentes krijgen dus meer verantwoordelijkheid maar zij moeten tegelijk ook bezuinigen. Hierdoor neemt de vraag naar particulier initiatief toe. Burgers en bedrijven zouden dan zelf maatschappelijke projecten gaan financieren en organiseren. (Kors, Achtergrond Gemeenschapsfonds Zwolle, 2012)

Het idee

Het Gemeenschapsfonds Zwolle wil, in tegenstelling tot andere gemeenschapsfondsen in Nederland, een verdienmodel ontwikkelen. Dit houdt in dat maatschappelijke projecten zullen worden opgestart met de hulp van het fonds. Vervolgens is het de bedoeling dat deze projecten op den duur zichzelf gaan terugverdienen en eventueel winst gaan maken. Op deze manier komt het geld weer terug in het Fonds en kunnen er weer nieuwe projecten worden ondersteund. Ook is het mogelijk dat er in plaats van financiële winst maatschappelijke winst maakt.

Bij Het Gemeenschapsfonds Zwolle is het de bedoeling dat verschillende partijen nauw met elkaar gaan samenwerken. De partijen zijn: de lokale overheid, lokale maatschappelijke organisaties en particulieren. Het is de bedoeling dat zij zelf initiatief nemen voor het opstarten van maatschappelijke projecten. (Kors, Achtergrond Gemeenschapsfonds Zwolle, 2012)

2 Analyse gemeenschapsfondsen

In dit hoofdstuk staan de analyses die zijn uitgevoerd. Te beginnen bij het Texelfonds, vervolgens een korte inleiding op Charistar en afsluitend de analyses van de gemeenschapsfondsen Maastricht, Rotterdam, Eindhoven en Groningen.

2.1 Analyse Texelfonds

Op Texel is op dit moment een van de meest succesvolle gemeenschapsfondsen van Nederland. Dit succes heeft verschillende oorzaken. Hier volgt een analyse van het Texelfonds.

Ontstaan

Op Texel zijn er relatief veel oudere mensen die over een groot vermogen beschikken. Deze mensen hebben steeds vaker de wens om een deel van hun vermogen na te laten aan de gemeenschap Texel. Maar op Texel was tot voor kort geen fonds die specifiek projecten initieerde en ondersteunende op Texel. Dhr. J. Beijert was een estate planner op het eiland. Door middel van zijn functie hoorde hij steeds vaker het geluid van die oudere mensen, dat zij 'iets' wilden doen voor het eiland. Bij de Lions club van Texel groeide ook langzaam het idee om 'iets' te doen voor het eiland Texel.

Zodoende heeft de Lions club een commissie samengesteld en heeft TESO een lening van 20.000 euro beschikbaar gesteld om het zogenaamde Texelfonds op te richten. Uiteindelijk is het fonds op 26 november 2004 opgericht als een volledig zelfstandig gemeenschapsfonds.

Een paar jaar later was het bedrijf TESO 100 jaar geworden, om die reden wilden zij 'iets' doen voor de lokale gemeenschap. Dit is een jaarlijks terugkerende donatie van 50.000 euro geworden aan het Texelfonds. Met deze financiële meevaller heeft het Texelfonds de weg omhoog gevonden en is het nu een fonds met een vermogen van ongeveer 350.000 euro.

Doel/missie

De missie van het Texelfonds is: *“Door het bieden van een structureel systeem voor het ondersteunen van Texelse doelen en projecten levert het fonds een bijdrage aan vernieuwing en versterking van de kwaliteit van de Texelse samenleving.”* (www.texelfonds.nl, 2010)

Hierbij hanteert het Texelfonds een aantal bepaalde uitgangspunten:

- Het fonds is onafhankelijk in zijn besluitvorming
- Het fonds opereert binnen de grenzen van het eiland
- Het fonds probeert volledig transparant te zijn
- Het fonds probeert tevens altijd aanspreekbaar te zijn
- Het fonds verzamelt op een actieve manier informatie over de ontwikkeling in de samenleving
- Alle lagen van de bevolking zijn betrokken
- Het fonds opereert vanuit een stamvermogen
- Het fonds is continu op zoek naar nieuwe ideeën en ontwikkelingen
- Het fonds is flexibel
- Het fonds legt openbaar verantwoording af

(Texelfonds, 2012)

In deze uitgangspunten is goed te zien waar het Texelfonds voor staat en wat het precies wil gaan doen. Men probeert ook daadwerkelijk op deze manier te werken. Het stukje van onafhankelijke besluitvorming is misschien wel het belangrijkste punt. Dit betekent dat TESO, of de lokale overheid geen invloed hebben op de besluitvorming van het Texelfonds.

Succesfactoren

Het Texelfonds heeft enkele factoren die het een eigen identiteit geven en die specifiek gelden voor het Texelfonds. Deze factoren hebben het fonds gemaakt tot wat het nu is. De volgende factoren waren van belang voor het welslagen van het Texelfonds:

1. De betrokkenheid van de Texelse bevolking
2. De manier van besturen
3. De bereidwilligheid van TESO
4. De natuurlijke afbakening van het project
5. Een echt particulier initiatief
6. Duidelijkheid ten op zichte van de lokale overheid

Ad 1.

De bevolking van Texel is een hechte gemeenschap die bijzonder goed op de hoogte is van wat er zoal speelt op het eiland. Doordat Texel een hechte gemeenschap is, is het vrij gemakkelijk om de volledige bevolking te bereiken.

Ad 2.

Het Texelfonds heeft een heel duidelijke manier voor ogen over het fonds bestuurd moet worden. De eerste voorzitter van het fonds was de heer Dijt. Zijn familie is van oudsher een vermogend geslacht dat veel bestuurders voortgebracht heeft. Door de heer Dijt als voorzitter te binden aan het Texelfonds word er een bepaald betrouwbaarheid uitgestraald, men zal het Texelfonds eerder vertrouwen doordat er een bekende naam aan gekoppeld is.

Het huidige bestuur van het Texelfonds is bijzonder enthousiast over het fonds zelf. Zij zetten zich met ziel en zaligheid in voor het fonds en zijn bereid om veel tijd te steken in het Texelfonds. Deze bijzonder gemotiveerde bestuurders zijn goud waard voor het fonds.

Ook weet het Texelfonds heel erg goed wat het precies wil en hoe ze dat gaat bereiken. Een deel van het vermogen wordt belegd, hier is een duidelijk beleggingsstatuur over geschreven. Dit is voor iedereen te lezen en volledig transparant.

Ad 3.

Of het geluk is of niet, het Texelfonds krijgt wel een jaarlijkse bijdrage van 50.000 euro van TESO. Een dergelijk bedrag krijgen is bijzonder voor een fonds in de opstartfase. Dit betekend dan ook wel dat het Texelfonds van het begin al een bepaald enthousiasme en kwaliteit uitstraalde. Wat vertrouwen wekt bij een groot bedrijf als TESO.

Ad 4.

Waar het bij sommige gemeenschapsfondsen bijzonder lastig is om een bepaalde grens af te spreken voor het fonds waarbinnen ze werken. Heeft het Texelfonds dankzij haar natuurlijke afbakening een gemakkelijke grens. Het gehele eiland valt binnen het bereik van het Texelfonds, hierover bestaat geen discussie.

Ad 5.

Het Texelfonds is een particulier initiatief in de zuiverste vorm. De overheid heeft niet aangedrongen om dit fonds op te starten. Het zijn echt de burgers die zich hebben verenigd en het Texelfonds samen hebben opgericht.

Ad 6.

Het Texelfonds heeft een hele duidelijke rol ten opzichte van de lokale overheid. Het fonds wil voorkomen dat het taken van de overheid gaat vervangen. Er is zeker een bepaalde afstemming met de lokale overheid, zo wordt er soms wat soepeler gedaan over bepaalde regelingen. Maar de overheid heeft geen stem in het de uiteindelijke besluitvorming van het Texelfonds.

Valkuilen

Naast de succesfactoren zijn er logischerwijs ook een aantal valkuilen voor het fonds. Het fonds moet er voor waken dat het niet in deze valkuilen valt. Deze valkuilen zijn:

1. Financiën
2. Wachten op de legaten/erfenissen
3. Onderbrengen van 'doodgebloede' fondsen onder het Texelfonds
4. Vervanging TESO

Ad 1.

Het Texelfonds staat er financieel gezien goed voor. Het is fonds is niet rijk en zal bij uitgaven en nieuwe projecten goed moeten kijken naar hoe het beschikbare geld verdeelt wordt. Een deel van het vermogen wordt ook belegd, in obligaties en termijn deposito's. Op zichzelf is dit niet een heel groot probleem. Maar sinds de huidige financiële crisis is zelfs geld bij banken niet meer 100% veilig. Het is dus zaak het fonds de ontwikkelingen goed bijhoudt.

Ook kan het feit dat een goed doel belegt verkeerd vallen bij de donateurs. Het is dus belangrijk dat het Texelfonds altijd op een transparante manier communiceert over hun beleggingsactiviteiten. Wanneer men negatief inspringt op de beleggingsactiviteiten dan kan dit grote imagoschade met zich meebrengen.

Ad 2.

Het Texelfonds wil graag groeien in vermogen en dus in impact in de samenleving. Om dit te realiseren is simpelweg geld nodig. Dit geld verwacht men te realiseren aan de hand van de erfenissen en legaten van overleden ouderen. Het Texelfonds is op een proactieve manier bezig om deze ouderen bewust te laten worden met deze manier van doneren. De valkuil zit hem erin dat het nog lang kan duren voordat het fonds geld krijgt. Het is dus niet te zeggen hoeveel vermogen het fonds in de toekomst zal hebben. Dit maakt het dat het Texelfonds heel bewust moet nadenken over toekomstige uitgaven. Er mogen daarin geen misstappen gemaakt worden.

Ad 3.

Inmiddels heeft het Texelfonds twee stichtingen onder zijn hoede genomen die nagenoeg verdwenen waren. Er zit dan nog wel vermogen in de stichting maar het bestuur is totaal niet meer actief. Omdat het zonde is om deze stichtingen zo laten eindigen heeft het Texelfonds ze als het ware overgenomen. Het gevaar zit hem erin dat wanneer het Texelfonds er steeds meer overneemt er voor iedere stichting weer net even wat andere afspraken gemaakt zijn. Het gaat dan steeds moeilijker worden om het volledige fonds te beheersen en te reguleren. Op zich hoeft dit geen probleem te zijn, zolang er maar iemand is die genoeg tijd heeft. Zodra het bestuur van het Texelfonds een gebrek aan tijd heeft dan kan dit bijzonder vervelend uitpakken.

Ad 4.

Het contract met TESO over de jaarlijkse donatie van 50.000 euro is niet voor eeuwig. Ongeveer twee jaar geleden is het contract met nog eens vijf jaar verlengd. Mocht TESO het huidige contract niet willen voortzetten of willen verkleinen dan is het wel zaak dat het Texelfonds een plan klaar heeft liggen om deze daling in inkomsten op te vangen. Anders zal het hoogst waarschijnlijk terug moeten in vermogen. Het is dus belangrijk dat het Texelfonds een dergelijke donatie of donateur heeft gevonden die eenzelfde bedrag wil neerleggen. Dan blijft het vermogen van het fonds in ieder geval gelijk en zullen al reeds bestaande projecten van het fonds niet in het gedrang komen.

Conclusie

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat het Texelfonds ontzettend goed bezig is. De bewuste manier waarop het handelt en nadenkt is lovenswaardig. Het proberen uit te bannen van valkuilen en risico's, het creëren van kansen en mogelijkheden. Eigenlijk is het best bijzonder dat er in een kleine gemeenschap als Texel een succesvol gemeenschapsfonds is gestart.

2.2 Inleiding op Charistar

Charistar is een onderneming die zich richt op de sector filantropie. Charistar ondersteunt non-profit organisaties, het bedrijfsleven en overheden die via filantropie een bijdrage aan de maatschappij kunnen leveren. Deze organisaties richten zich op de gebieden van cultuur, onderwijs, onderzoek en gezondheid. Dit gebeurt voor zowel organisaties in Nederland als in de rest van Europa.

Charistar probeert op verschillende mogelijkheden antwoord te krijgen op de vraag vanuit de organisatie. Deze mogelijkheden zijn:

- Onderzoek; via onderzoek probeert Charistar het antwoord te geven op de vraag.
- Advies; Charistar adviseert organisaties op het gebied van beleidsontwikkeling gericht op filantropie.
- Workshops; het verzorgen van workshops om bewustwording te creëren, beleid te ontwikkelen en veranderingen in gang te zetten bij een managementteam.
- Interim management; Charistar ondersteunt tijdelijk een organisatie om een bijdrage te leveren aan het beleid. (Charistar.eu, 2006)

Eén van de opdrachten van Charistar is 'Lokale Gemeenschapsfondsen in Nederland'. De Lokale gemeenschapsfondsen (LGF) vormen een nieuwe infrastructuur voor particuliere ondersteuning van het algemeen nut op lokaal of regionaal niveau. Met ondersteuning van woningbouwcorporatie de Vernieuwde stad, het Ministerie Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en de landelijke vereniging van vermogensfondsen in Nederland, heeft Charistar een pilotprogramma gestart dat zich focust op de oprichting van een viertal LGF's: Rotterdam, Groningen, Eindhoven en Maastricht. Het programma richt zich op het creëren van draagvlak per regio (haalbaarheidsfase). De volgende fase is het voorbereiden op de oprichting van het fonds (oprichtingsfase). Na de oprichting gaat de verantwoordelijk naar het bestuur van het fonds. De ervaringen uit de projecten worden verzameld en beschikbaar gesteld aan belangstellenden in Nederland (evaluatiefase). De pilot loopt twee jaar. (Charistar.eu, 2006)

Op 19 maart jongleden hebben is er gesproken met de directeur van Charistar, dhr. P. Inklaar. Tijdens het gesprek is het pilotprogramma besproken. De verkregen informatie is verwerkt in de volgende hoofdstukken.

2.3 Analyse gemeenschapsfonds Maastricht

Ontstaan

Het gemeenschapsfonds in Maastricht is evenals Rotterdam, Eindhoven en Groningen onderdeel van het al eerder besproken pilotprogramma. Het fonds is opgericht in 2008. Hiervoor bestond er al een gemeenschapsfonds Maastricht maar deze is ter ziele gegaan. Vanuit dit fonds is het huidige fonds opgericht. Eigenlijk is er dus sprake van een herstart van het gemeenschapsfonds. Het vorige gemeenschapsfonds is uiteindelijk geen succes geworden omdat er geen goede infrastructuur was binnen het fonds. Ook was er te weinig steun vanuit de lokale overheid richting het gemeenschapsfonds.

Missie/Visie

Het belangrijkste doel voor het gemeenschapsfonds Maastricht is dat er met het fonds projecten gerealiseerd kunnen worden om de leefbaarheid in Maastricht te verhogen. Het fonds werkt voor en in Maastricht. Tegenwoordig gebeurt het ook steeds vaker dat vermogende particulieren of bedrijven graag iets willen doen dichtbij hun woonplaats of zetel. Zo is het gemeenschapsfonds Maastricht een uitstekende gelegenheid voor deze bedrijven en particulieren om 'iets' te doen voor de stad Maastricht.

Succesfactoren

De huidige succesfactoren van het gemeenschapsfonds Maastricht zijn:

1. De herstart
2. De motivatie om draagvlak te creëren
3. De gezelligheid
4. Weinig 'concurrentie'
5. Er is een vanuit de gemeente 1 fte beschikbaar gesteld

Ad 1.

Het klinkt tegenstrijdig dat een herstart een succesfactor kan zijn voor een vermogensfonds. Maar hierdoor heeft Maastricht al wat ervaring in het concept gemeenschapsfonds. Op deze manier worden de fouten die eerder al gemaakt zijn, niet nogmaals gemaakt. Hetzelfde geldt voor die dingen die juist wel goed liepen. Het fonds weet nu dat het niet moeilijk is om initieel enthousiasme te creëren, maar dat het vele malen lastiger is om het duurzaam te krijgen en te bestendigen. Het ervoor zorgen dat het fonds blijvend wordt is lastig. Dit maakt het oprichten van een gemeenschapsfonds ook echt iets voor de lange termijn.

Ad 2.

Momenteel is men bij het fonds in Maastricht druk bezig om gesprekken te voeren met allerlei belanghebbenden en andere betrokkenen om draagvlak te creëren. Er wordt gesproken met verschillende bedrijven en verschillende lagen binnen de overheid om ervoor te zorgen dat er voldoende draagvlak is en blijft.

Ook wordt er hard gewerkt aan steun van de lokale overheid. Wanneer de lokale overheid niets ziet in het gemeenschapsfonds dan kan het bijzonder lastig zijn om een goed lopend fonds te krijgen. Met die steun van de overheid krijgt het fonds een bepaalde uitstraling, het schept vertrouwen ten opzichte van bedrijven en particulieren.

Ad 3.

In Maastricht is het vrij normaal dat men elkaar regelmatig ziet in het café. Op deze manier heerst er een bepaalde gezelligheid binnen Maastricht. Door deze sfeer weet men vrij goed welke onderwerpen de burgers belangrijk vinden. Ook kan er hierdoor op een mooie manier draagvlak verkregen worden voor het gemeenschapsfonds.

Ad 4.

In Maastricht zijn ongeveer tien andere fondsen die een doel hebben voor de stad Maastricht. Dit zijn er vrij weinig. Een van die tien is wel bijzonder vermogend, maar voor de rest lijkt het dat er voldoende kansen en mogelijkheden liggen voor het gemeenschapsfonds.

Ad 5.

De gemeente Maastricht heeft een ambtenaar volledig vrij gemaakt om mee te werken aan het gemeenschapsfonds. Op deze manier is er altijd iemand die eventuele vragen kan beantwoorden en zaken kan uitzoeken voor het gemeenschapsfonds.

Valkuilen

Valkuilen voor het gemeenschapsfonds in Maastricht kunnen zijn:

1. Herstart
2. In hoeverre steun/bemoeienis overheid

Ad 1.

De herstart is aan de ene kant een succesfactor maar het kan tegelijkertijd een valkuil zijn. Wanneer het fonds vervalt in eerder gemaakte fouten, is de herstart daadwerkelijk een echte valkuil. Het is dus zaak dat het gemeenschapsfonds een gedegen evaluatie heeft liggen waarin de gemaakte fouten staan.

Ad 2.

Dat de steun van de lokale overheid van groot belang is mag duidelijk zijn. Maar er moet voor gewaakt worden dat de overheid zich niet gaat bemoeien met de het gemeenschapsfonds. Dus steun is goed maar er moet voor gewaakt worden dat de overheid geen invloed krijgt.

2.4 Analyse gemeenschapsfonds Rotterdam

Rotterdam is één van de Lokale gemeenschapsfondsen die deelneemt aan het pilotprogramma van Charistar. In 2008 is in samenwerking met de woningbouwcorporatie de Vernieuwde Stad, een start gemaakt met het onderzoek naar een mogelijke oprichting voor een gemeenschapsfonds in Rotterdam.

Ontstaan

In de eerste fase van het pilotprogramma, de haalbaarheidsfase, hebben veel gesprekken plaatsgevonden met de lokale overheid. Nadat er bij de lokale overheid voldoende draagvlak gecreëerd was, werd er een nieuwe burgemeester aangesteld. De nieuwe burgemeester moest opnieuw geënthousiasmeerd worden en er moest opnieuw draagvlak gecreëerd worden bij de gemeente. Deze stroperigheid van de lokale overheid en besluitvorming zorgde voor een vertraagde start.

Om ook draagvlak te creëren bij de Rotterdamse bevolking, de mogelijke donateurs, is het gemeenschapsfonds ook veel met hen in gesprek geweest. Op deze manier heeft het gemeenschapsfonds in kaart gebracht welk soort projecten in aanmerking zouden kunnen komen voor het gemeenschapsfonds.

Deze onderzoeksfase is afgerond en vanaf heden zijn Charistar en gemeenschapsfonds Rotterdam bezig met de voorbereidingen voor de oprichting van het fonds, met de werkelijke oprichting in augustus.

Doel/missie

Er is nog geen concreet doel of een concrete missie beschreven waar het gemeenschapsfonds zich op gaat richten. Doordat er al een groot aantal vermogensfondsen bestaan in de gemeente Rotterdam, bestaan er al een groot aantal doelen ten behoeve van de gemeente Rotterdam waar aan gewerkt wordt. Op dit moment is Rotterdam aan het onderzoeken of zij een fondsenwervende instelling kunnen worden. Hiervoor proberen ze betrokkenheid te creëren bij de Rotterdamse burgers van nu. Doordat de bestaande vermogensfondsen voortkomen uit rijke oude Rotterdamse families, is er weinig betrokkenheid met de burgers die nu wonen of werken in Rotterdam. Hier probeert het gemeenschapsfonds Rotterdam een brug te slaan met de oprichting van gemeenschapsfonds Rotterdam.

Succesfactoren

Omdat het gemeenschapsfonds nog niet werkelijk is opgericht, zal er gekeken worden naar de succesfactoren in de haalbaarheidsfase.

1. Burgemeester als erevoorzitter.
2. Ruimte en infrastructuur faciliteren.

Ad1.

Wanneer het gemeenschapsfonds opgericht wordt, wordt de burgemeester erevoorzitter. Dit ziet het gemeenschapsfonds als succesfactor. De burgemeester krijgt geen verantwoordelijke taken, maar vormt het gezicht van het gemeenschapsfonds. De rol van de burgemeester moet ervoor zorgen dat er vertrouwen in het gemeenschapsfonds komt vanuit de Rotterdamse burger.

Ad2.

Wanneer het gemeenschapsfonds is opgestart, is het van belang dat er gewerkt wordt aan de infrastructuur van het fonds. Mensen die verstand hebben van kennis en kunde moeten onderzoeken waar in geïnvesteerd moet worden om de continuïteit van het fonds te waarborgen. Gemeente Rotterdam stelt ruimte en mensen ter beschikking wanneer het fonds opgericht is. Dit wordt gezien als succesfactor, omdat er op deze manier gewerkt kan worden aan de continuïteit van het fonds.

Valkuilen

De valkuilen zijn gebaseerd op de wrijvingen die in de haalbaarheidsfase naar voren zijn gekomen.

1. Stroperige besluitvorming binnen de lokale overheid.
2. Er bestaan al veel vermogensfondsen die de leefbaarheid als Rotterdam als doel hebben.

Ad1.

Door de wisseling van het bestuur, moest het plan om een gemeenschapsfonds op te richten opnieuw geënthousiasmeerd worden. Dit vergde veel tijd en hierdoor konden er geen nieuwe doelen gesteld worden in het proces tot oprichting.

Ad2.

In de gemeente Rotterdam bestaan er veel vermogensfondsen die zich richten op de leefbaarheid in Rotterdam. Dit ziet het gemeenschapsfonds als probleem. Ze kunnen hierdoor geen concrete projecten gaan financieren, omdat deze al onder een ander fonds vallen.

Conclusie

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat Rotterdam goed op weg is om een gemeenschapsfonds op te richten. Er zijn bewuste keuzes gemaakt, maar er moeten nog een paar stappen worden gezet voordat er gezegd kan worden dat het gemeenschapsfonds Rotterdam een succes wordt. (Inklaar, Gemeenschapsfondsen in Nederland, 2012)

2.5 Analyse gemeenschapsfonds Eindhoven

Eindhoven is één van de Lokale gemeenschapsfondsen die deelneemt aan het pilotprogramma van Charistar. In 2008 is in samenwerking met de woningbouwcorporatie de Vernieuwde Stad, een start gemaakt met het onderzoek naar een mogelijke oprichting voor een gemeenschapsfonds in Eindhoven.

Ontstaan

In eerste instantie was het pilotprogramma opgericht voor de lokale gemeenschapsfondsen Rotterdam, Maastricht en Groningen. Op een later moment is Eindhoven hier nog bij gekomen. De reden voor Eindhoven om mee te doen met het project, was het ontstaan van gaten binnen de lokale overheid. In de gemeente Eindhoven moest er bezuinigd worden waardoor de lokale overheid minder maatschappelijke projecten kon gaan steunen. Het gemeenschapsfonds Eindhoven zag een kans om deze 'gaten' op te vullen door maatschappelijke projecten te financieren op particulier initiatief.

Doel/missie

Omdat het gemeenschapsfonds Eindhoven nog in de haalbaarheidsfase zit, is er nog geen sprake van welke specifieke missie zij gaan stellen voor het gemeenschapsfonds. Op dit moment is het van belang dat zij op een juiste manier communiceren naar de burgers in Eindhoven. Het fonds moet ervoor zorgen dat zij niet centraal komen te staan als vervanger van de overheid.

Succesfactoren

Het gemeenschapsfonds Eindhoven staat op dit moment nog in de haalbaarheidsfase. Er zijn wel een aantal onderzoeken gedaan wat gekenmerkt kan worden als succesfactor.

1. Onderzoek naar de demografie van de stad.
2. Weinig bestaande fondsen die zich richten op de stad Eindhoven.

Ad1.

Een mogelijke succesfactor voor het slagen van het gemeenschapsfonds Eindhoven is het onderzoek dat verricht is naar de demografie van de stad. De uitkomsten van dit onderzoek zijn vergeleken met het landelijk geefgedrag. Hierdoor kan het gemeenschapsfonds gericht donateurs zoeken voor specifieke projecten. De succesfactor hierbinnen is dat ze meer betrokkenheid zullen creëren bij de projecten en donateurs, omdat het geefgedrag aansluit bij de projecten. Uit het onderzoek is gebleken dat er behoefte is aan projecten gericht op wetenschap en onderzoek.

Ad2.

Een andere mogelijke succesfactor is het lage aanbod van fondsen die zich richten op de stad Eindhoven. Een gemeenschapsfonds zal op deze manier een aanvulling zijn en geen overbodigheid.

Valkuilen

Een valkuil binnen het gemeenschapsfonds Eindhoven is dat het fonds er voor moet zorgen dat ze geen gaten gaan vullen van de lokale overheid. Het gemeenschapsfonds Eindhoven is opgericht omdat de lokale overheid moest bezuinigen. Voor de bevolking van Eindhoven kan dit resulteren in een gevoel dat zij nu verantwoordelijk zijn voor de gaten die de overheid laat vallen.

Conclusie

De conclusie die op dit moment gesteld kan worden is dat Eindhoven nog in de onderzoeksfase zit. Er moeten nog veel antwoorden komen voordat er gesteld kan worden of het gemeenschapsfonds Eindhoven een succes wordt of niet tot de grond komt.

(Inklaar, Gemeenschapsfondsen in Nederland, 2012)

2.6 Analyse gemeenschapsfonds Groningen

Groningen is één van de Lokale gemeenschapsfondsen die deelneemt aan het pilotprogramma van Charistar. In 2008 is in samenwerking met de woningbouwcorporatie de Vernieuwde Stad, een start gemaakt met het onderzoek naar een mogelijke oprichting voor een gemeenschapsfonds in Groningen.

Ontstaan

In de eerste fase van het pilotprogramma, de haalbaarheidsfase, hebben er veel gesprekken plaatsgevonden met de lokale overheid. De gemeente Groningen was enthousiast over het initiatief en zag een lokaal gemeenschapsfonds zitten. Als voorwaarde stelde de gemeente dat er samengewerkt moest gaan worden met omliggende, kleinere gemeentes. In een gesprek met deze gemeentes en Charistar, waren deze erg afhoudend. Dit resulteerde dat andere betrokkenen het idee ook niet meer zagen zitten, met als gevolg dat de gemeente Groningen niet meer mee wilde werken aan het pilotprogramma.

Valkuilen

De grootste valkuil waardoor het gemeenschapsfonds in Groningen niet is gelukt, is de samenwerking met de omliggende gemeentes. De omliggende gemeentes waren minder enthousiast wat een sneeuwbal effect tot gevolg had. De partijen die eerst enthousiast waren, zagen toch de negatieve kant van het gemeenschapsfonds in.

Conclusie

In Groningen ligt het project op het moment stil. Er zijn wel andere goede initiatieven omtrent filantropie, maar deze vallen niet onder de naam gemeenschapsfonds.
(Inklaar, Gesprek Lokale Gemeenschapsfondsen, 2012)

3 Conclusie & Advies

In dit hoofdstuk worden de conclusies en het advies uiteengezet, te beginnen bij de overeenkomsten en verschillen tussen de gemeenschapsfondsen, vervolgens de eindconclusie en afsluitend door het advies aan de opdrachtgever, Het Gemeenschapsfonds Zwolle.

3.1 Overeenkomsten en verschillen tussen de gemeenschapsfondsen

In dit hoofdstuk worden de overeenkomsten en verschillen tussen de bezochte gemeenschapsfondsen vergeleken. Allereerst zal er een vergelijking zijn tussen de vier fondsen binnen het pilotprogramma. Dit omdat deze fondsen alle vier hetzelfde programma hebben gevolgd en los van elkaar lastig te vergelijken zijn met het Texelfonds.

Overeenkomsten binnen het pilotprogramma

Binnen de gemeenschapsfondsen, Rotterdam, Eindhoven, Maastricht en Groningen, zijn er vijf overeenkomsten van toepassing. Charistar heeft deze overeenkomsten aangegeven.

(Inklaar, Gemeenschapsfondsen in Nederland, 2012)

1. Niet ingewikkeld om initieel enthousiasme te creëren
2. Stroperigheid van de overheid
3. Stroperigheid in de besluitvorming
4. Vermogende particulieren worden al veel gevraagd voor functies en hebben dus niet altijd evenveel zin
5. Gemeenschapsfondsen richten zich niet op steunstichtingen. Deze hebben een heel specifiek doel

Ad 1.

Bij een eerste kennismaking met de initiatiefnemers was er telkens sprake van een groot enthousiasme. De gemeenten zagen het pilotprogramma snel zitten. Dit creëerde een groot initieel enthousiasme bij alle betrokkenen. Het lastige voor de betreffende fondsen is en was om het initiële enthousiasme om te zetten in een duurzaam en continu durend enthousiasme. Zeker naarmate er progressie geboekt wordt is het van belang dat dit van blijvende aard is.

Ad 2.

Waar de fondsen keer op keer tegenaan lopen is de stroperigheid van de lokale overheid. Het duurt vaak ontzettend lang voordat de overheid een antwoord geeft of een beslissing neemt over bepaalde zaken. Zeker in de haalbaarheidsfase is het van belang dat de doelen op korte termijn worden gerealiseerd. Dit kan alleen met een goede en snelle samenwerking met de lokale overheid. De stroperigheid maakt de oprichting een tijdrovend proces en dit werkt ten op zichte van eventuele donoren afstotend.

Ad 3.

In de haalbaarheidsfase is het van belang dat het bestuur van een gemeenschapsfonds zich verantwoordelijk voelt en zich volledig inzet voor het realiseren van het fonds. Dit is bij de meeste gemeenschapsfondsen een probleem. Het bestuur zal zich met hart en ziel moeten inzetten om het fonds een succes te maken. Doordat het er nu vaak 'even bij gedaan' wordt, is er een trage besluitvorming.

Ad 4.

In alle drie de steden waar de fondsen succesvol zijn, zijn er vermogende particulieren die 'iets' willen betekenen voor hun stad. Dit betekent echter niet dat zij vanzelfsprekend een bestuursfunctie zullen aannemen. Door hun positie worden zij al bijzonder vaak gevraagd. Wanneer het gemeenschapsfonds donateurs zoekt moet er een goed verhaal zijn om de vermogende particulieren te kunnen betrekken bij het gemeenschapsfonds.

Ad 5.

Omdat het gemeenschapsfonds zich richt op de hele gemeente. Wordt er geen betrokkenheid gevraagd van de steunstichtingen. De steunstichtingen hebben tot doel om bijvoorbeeld het museum te laten bestaan, dit zijn zeer specifieke doelen of projecten en komen niet in aanmerking voor het gemeenschapsfonds.

Verschillen binnen het pilotprogramma

Logischerwijs zijn er ook verschillen tussen de drie fondsen binnen het pilotprogramma. Deze hebben verschillende oorzaken. Dit tot een verschillende aanpak leiden.

1. Fondsendichtheid
2. Demografie van de stad
3. Ontstaan van het fonds
4. Samenwerking met de lokale overheid

Ad 1.

Een groot verschil binnen de drie steden is de fondsendichtheid. Zo zitten er in Rotterdam meer dan 100 vermogensfondsen die allen een doel hebben met betrekking tot de leefbaarheid van de stad Rotterdam zelf. Het probleem hierbij is dat er voor elk project al een fonds bestaat. Ter vergelijking, Maastricht heeft ongeveer 10 fondsen met een gemeentelijke doelstelling. Eindhoven heeft een enkele met deze doelstelling. Deze fondsen hebben invloed op het creëren van betrokkenheid bij de burgers in de gemeente.

Ad 2.

Iedere stad heeft zo zijn eigen unieke demografie. De samenstelling van de bevolking heeft invloed op het geefgedrag binnen de stad. Hiermee moet rekening gehouden worden voor fondsenwerving en het opstarten van projecten. De demografische gegevens zijn interessant om de burgers te activeren en te bereiken.

Ad 3.

De gemeenschapsfondsen kennen ieder hun eigen start. Een groot verschil is Maastricht. Zij hadden al een gemeenschapsfonds, deze is nu met het pilotprogramma herstart. Dit zorgt voor een andere aanpak dan in Eindhoven en Rotterdam.

Ad 4.

De samenwerking en ondersteuning vanuit de overheid is essentieel. Om een fonds duurzaam te laten zijn is het van belang dat de lokale overheid middelen ter beschikking stelt aan het gemeenschapsfonds. De verschillen binnen de drie steden zijn.

In Rotterdam stelt de lokale overheid ruimte beschikbaar wanneer het fonds opgericht is. Daarbij ondersteunt de lokale overheid in het opzetten van een infrastructuur, dit in de vorm van kennis en kunde.

Maastricht is nog in de haalbaarheidsfase, maar om de kans van slagen te vergroten heeft de gemeente een ambtenaar ter beschikking gesteld om zo onderzoek te doen.

De gemeente in Eindhoven heeft nog geen toezegging gedaan om te faciliteren bij de oprichting van het gemeenschapsfonds.

3.2 Conclusie

Om een gemeenschapsfonds succesvol te maken *moet er een juiste balans met de overheid, bedrijfsleven en de burgers zijn. De zogenaamde civil society.*

Voor het slagen van een gemeenschapsfonds is het belangrijk dat de rol ten opzichte van de overheid duidelijk is. De rol van de overheid kan belangrijke rol hebben bij het ontstaan van een gemeenschapsfonds. Uit het onderzoek is gebleken dat deze rol erg verschillend kan zijn. De overheid kan een reden zijn van ontstaan voor een gemeenschapsfonds door bijvoorbeeld het bezuinigen op maatschappelijke projecten (Eindhoven). Een andere rol van de overheid is het creëren van draagvlak en vertrouwen onder de burgers en het bedrijfsleven (Maastricht). Zo kan er iemand uit de lokale overheid in het bestuur plaatsnemen om zo het gezicht te vormen van het fonds (Rotterdam).

Wanneer de overheid een rol speelt bij het ontstaan van een gemeenschapsfonds is het belangrijk dat zij duidelijk naar buiten brengen welke rol dit is. Het gemeenschapsfonds mag geen vervanging zijn van de overheid. Een grotere kans van slagen is er wanneer het gemeenschapsfonds een volledig particulier initiatief is. Op deze manier staat de overheid los van het fonds en kan er geen verwarring ontstaan bij potentiële gevers.

Een van de belangrijkste stappen die ondernomen moeten worden bij het opzetten van een gemeenschapsfonds is het betrokkenheid creëren bij de burgers en het bedrijfsleven. Het doel van een gemeenschapsfonds is 'voor elkaar, met elkaar'. De burgers uit de stad zijn diegenen die zorg dragen voor het fonds. Het is daarom van belang dat zij erg gemotiveerd zijn en goed betrokken worden bij het fonds. Van het bestuur van een gemeenschapsfonds mag een pro actieve houding worden verwacht ten aanzien van burgers en projecten.

De samenstelling van het bestuur heeft een grote invloed op het slagen van een gemeenschapsfonds. In de eerste jaren van het bestaan moet het fonds bouwen aan een structurele infrastructuur. Om deze structurele infrastructuur te ontwikkelen heb je bestuursleden met kennis en kunde nodig. Tevens moeten zij een grote verantwoordelijkheid voelen om het fonds te laten slagen. Vooral de eerste jaren is dit tijdrovend, hiervoor is een grote motivatie vereist. Een groot netwerk kan hier een voordeel in zijn.

3.3 Advies

Hieronder is het advies overzichtelijk in zeven punten uitgewerkt.

- De samenwerking met de overheid verloopt erg langzaam. Er moet dus gezorgd worden dat de overheid beslissingen snel maakt. Door duidelijke afspraken te maken en zaken zo snel mogelijk proberen af te handelen. Er moet dus erg goed met de overheid gecommuniceerd worden. Het contact moet met grote regelmaat onderhouden worden.
- Daarnaast moet de taak van de overheid duidelijk worden afgebakend. Er moet over gewaakt worden dat de overheid het fonds niet overneemt.
- Er moet een geschikt bestuur worden gekozen. Hiermee wordt bedoeld: mensen die kennis hebben maar vooral ook tijd. De taak van bestuurslid is vrij groot, dit wordt vaak onderschat. Ook is het van belang dat er een lokaal bekend persoon aan het fonds verbonden wordt. Op deze manier wordt er vertrouwen gecreëerd.
- Voordat het fonds opgericht kan worden is er geld nodig. Om een grote gever te benaderen is het verstandig om eerst te onderzoeken in hoeverre het steunen van een gemeenschapsfonds binnen hun doelstelling past.
- Voor de oprichting van het gemeenschapsfonds moet gekeken worden welke bestaande fondsen een soortgelijke doelstelling formuleren. Zijn er meerdere fondsen met dezelfde doelstelling, dan kan er eventueel gekeken worden naar een samenwerkingsverband.
- Om betrokkenheid te creëren is het belangrijk dat projecten bij de behoeften van de bevolking aansluiten. Hiervoor zou onderzoek gedaan moeten worden naar de samenstelling van de bevolking. Op deze manier kan bij de opstart van het fonds een concreet project gestart worden dat de burgers aanspreekt.
- Fondsen op naam zijn op dit moment een succes. Het gemeenschapsfonds moet mensen dus de mogelijkheid bieden om binnen het fonds een fonds op naam op te richten waarbij zij aan een specifieke doelstelling kunnen geven.

Bijlage A Notulen gesprek met Texelfonds

Historie

Meneer Beijert was een Estate Planner. Daardoor ving hij van veel mensen op dat ze graag “iets” zouden willen doen voor Texel. Dit wetende is the Lionsclub een initiatief gestart om het Texelfonds op te richten. Er zou veel werk verzet moeten worden maar binnen een jaar was het zogenaamde Texelfonds opgericht. De allereerste balans vertoonde een schuld van 20.000 in verband met een lening van TESO.

Enige tijd later werd TESO 100 jaar, zij wilde “iets” doen voor Texel. Dit werd jaarlijks 50.000 euro overmaken naar het Texelfonds. Op deze manier is het Texelfonds gaan groeien. Inmiddels vallen er nog 2 andere fondsen onder het Texelfonds. Namelijk het:

- Zorgfonds (Joustra en de Beurs)
- Jeugdfonds

Deze twee zijn als het ware overgenomen door het Texelfonds. Deze bijna doodgebloede fondsen worden op deze manier nieuw leven in geblazen.

Werving donateurs

Vanaf het begin wilde het Texelfonds een bepaalde kwaliteit neerzetten. Dus geen gebedel op de markt met lootjes maar kwalitatieve ondersteuning. De eerste was dus TESO maar ook verschillende vermogenden hebben een deel van nagelaten of dit aangegeven in hun testament aan het Texelfonds. Ook zoekt het Texelfonds doelbewust de media op om bekendheid te generen en bekend te blijven. Zo geven zij jaarlijks een ‘compliment’, is er de week van Texel en zijn er andere verschillende manieren waarop de media gezocht wordt.

Door mensen die een tweede huis hebben op Texel vrienden van het fonds te maken hoopt het fonds nog meer inkomsten te generen. Hoe dit gaat lopen moet nog even afgewacht worden aangezien het idee nog maar net is opgestart.

Bestuur/organen

Om die kwaliteit en betrokkenheid te kunnen waarborgen heeft het Texelfonds heel bewust de bestuursleden uitgezocht. Dhr. Dijt is een bekende naam op Texel, dit geslacht is van oudsher ‘het’ bestuursgeslacht op Texel. De heer J. Dijs was dus ook de eerste voorzitter.

Mocht er een vacature ontstaan dan wordt deze opgevuld door middel van sollicitatierondes. Er wordt dus heel bewust gekeken naar of iemand daadwerkelijk geschikt is om een plek in het bestuur te vervullen. Het zijn niet zomaar de eerste en beste mensen. Dus geen achterkamertjescultuur of vriendjespolitiek.

Missie/visie

Het motto van het Texelfonds is om de kwaliteit van leven te verbeteren op Texel. In eerste instantie die van ouderen door middel van het zorgfonds. Maar ook gewoon die van de overige bewoners van het eiland. Men vindt het belangrijk dat Texel authentiek blijft en blijft bestaan als het ware.

Rol van de overheid

Belangrijk om te realiseren is dus dat het Texelfonds een particulier initiatief is in de zuiverste vorm. De samenwerking met de lokale overheid is goed maar het is geenszins de bedoeling om taken van de overheid over te nemen. Mocht er iets niet zijn, dus een gat in het takenpakket van de overheid dat zou het Texelfonds kunnen inspringen maar het is niet de bedoeling dat zomaar gebeurt.

Donatiebeleid

Iedereen die een donatie zou willen krijgen van het Texelfonds kan dit aanvragen. Het wordt dan getoetst op een aantal criteria. Het is dus niet zo dat iedereen zomaar geld kan ontvangen van het Texelfonds.

Budget

Inmiddels heeft het Texelfonds een vermogen van rond de 300.000 euro. Een deel hiervan zit in obligaties en deposito's waarop geprobeerd wordt rendement te maken. In het beleggingsstatuut staat duidelijk omschreven dat er niet in aandelen belegd mag worden.

In de toekomst hoopt het Texelfonds een vermogen van 1 á 2 miljoen euro te hebben. Maar dit zal naar verwachting mettertijd gaan, dus echt de lange termijn. Voor nu is het vooral afwachten totdat er een groot legaat wordt nagelaten. Dan kunnen er weer echt stappen gezet worden door het Texelfonds.

Bijlage B Notulen gesprek met Charistar

Meneer inklaar heeft een bedrijfskundige achtergrond. In zijn werkverleden is hij een aantal jaar actief geweest als ondernemer gericht op de zakelijke dienstverlening. In 2003 is hij een jaar directeur geweest van het CBF. In dat jaar heeft hij gewerkt aan het maken stellen van eisen voor het in aanmerking komen van het CBF keurmerk. Voorheen werd er niet gekeken op welke manier het geld werd besteed aan het gestelde doel van de fondsen/goede doelen. Hier kwam meer kritiek op vanuit de samenleving.

Dhr. P. Inklaar is sinds 2006 eigenaar van het bedrijf Charistar. Zij werken samen met dhr. T. Schuyt. Een aantal zaken doen zij, namelijk:

1. Private partijen die een rol willen spelen in de filantropische wereld samenbrengen met elkaar
2. Bedrijven begeleiden met het veranderen van hun MVO beleid naar een invulling van hun maatschappelijk belang in hun core business
3. Organisaties die werkzaam zijn met Maatschappelijk belang, dit vooral in de cultuursector. Over het algemeen is hun bedrijfsvoering bijzonder slecht.

In 2010 is er een programma geweest vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Het OCW gaf aan dat rijke mensen moeten geven. Dit was geen probleem, het probleem ligt meer bij de culturele instelling. De instellingen hebben een hekel om naar de vraag van de donateurs te luisteren. Culturele instellingen moeten zich meer gaan richten op de vraag.

Dhr T. Schuyt en dhr. P. Inklaar hebben gemerkt dat het geefgedrag de laatste jaren veranderd. Tegenwoordig wil de gever van geld en/of tijd steeds meer weten van de bestemming van zijn gift. De gever wil weten wat er gebeurd is met het geld en wat dus het resultaat is. Met name de grote fondsen hebben moeite aan deze verwachting te voldoen. Doelen die fysiek dichtbij zijn, zoals een gemeenschapsfonds, hebben het over het algemeen makkelijker om te laten zien wat hun resultaten en impact zijn. Doordat ze deze impact belangrijk vinden, wordt er meer gegeven aan doelen die dichtbij liggen, dit kan zowel fysiek als emotioneel. Met dit gegeven zijn ze zich gaan richten op de gemeenschapsfondsen → Community. In Engeland, Frankrijk en vooral in Duitsland werkt dit goed. In Duitsland heeft men de Bertelmann stichting, deze geven een geldbedrag om de eerste jaren te kunnen overleven en het gemeenschapsfonds ook echt levensvatbaar te krijgen. Dit is in Nederland niet aanwezig. Hierdoor komt het niet van de grond, dit heeft meerdere redenen.

Bij de opstart van een gemeenschapsfonds moet er goed rekening gehouden worden met een al eeuwenoud gezegde “de kost gaat voor de baat uit”. Er moeten eerst kosten gemaakt worden alvorens er donaties/giften binnenkomen. Bij veel gemeenschapsfondsen is het nu zo dat ze met bijzonder veel enthousiasme worden opgestart door de burgers. Maar om het fonds daadwerkelijk duurzaam te maken is vaak lastig. Het ontbreekt hen over het algemeen aan fondsenwerving, goede infrastructuur. Een gemeenschapsfonds oprichten en dit duurzaam te krijgen is niet zomaar iets, je zou bijna kunnen zeggen dat het een echt vak is. Bij een gemeenschapsfonds is het belangrijk zo niet een voorwaarde dat de lokale overheid in woord en daad zijn steun toevertrouwd aan het fonds. Zij mogen geen zeggenschap hebben, maar moeten het wel steunen. Door die steun straalt het fonds namelijk een bepaald vertrouwen en betrouwbaarheid uit. Ook is het van belang dat er ook daadwerkelijk partijen zijn die willen investeren. Een goed voorbeeld zijn de woningbouwcorporaties. Zij hebben een groot belang bij de leefbaarheid van de gebieden waarin zij actief zijn. Zij zouden dus een bijzondere goede partner kunnen zijn van een gemeenschapsfonds.

Momenteel zijn er nog weinig tot geen succesvolle gemeenschapsfondsen opgericht. De enige die het tot nu wel heeft gered is Texel. Dit succes uit zich niet alleen in geld maar ook de impact die het fonds heeft voor de plaatselijke bevolking/streek.

Dhr. Inklaar gaf zijn definitie van filantropie. Iedere keer hierna wordt er het volgende bedoeld met filantropie: Geld en/of tijd wat private partijen besteden aan publieke doelen. Dit kan dus ook een lening zijn aan een goed doel. Dus niet alleen de zuivere giften, maar al het geld/tijd.

Oprichting gemeenschapsfondsen Maastricht, Groningen, Eindhoven en Rotterdam. In 2008 zijn de woningbouwcorporaties aangesproken; zij hadden op dat moment veel geld en hadden kennis van de leefbaarheid binnen het werkgebied. Dhr. Inklaar heeft vanuit Charistar aangegeven de eerste 3 woningbouwcorporaties te ondersteunen bij het oprichten van een gemeenschapsfonds. De overheid vond dit een goed idee en verdubbelde de donatie van de eerste 3 woningbouwcorporaties. Hier kwamen Maastricht, Rotterdam en Groningen uit.

Rotterdam:

1. Veel vermogensfondsen. Hierdoor is het belangrijk dat er genoeg afstemming is.
2. Veel wisselende partijen Het overleg tussen Charistar en de woningbouwcorporaties verliep erg stroperig, vooral in Rotterdam. Dit had mede te maken met de wisselende partijen (burgermeester wisselen, hierdoor kwam deze portefeuille weer onder op de stapel, weer opnieuw enthousiasmeren etc.) Het is daarom van belang dat een gemeenschapsfonds korte doelen in korte termijnen vast stelt, om de voortgang te bevorderen.
3. Burgemeester is erevoorzitter, ter promotie van de betrouwbaarheid en het uitstralen van vertrouwen
4. (eindelijk) de overheid gaat faciliteren om de infrastructuur van het fonds op te zetten
5. Al gevraagd of kleine fondsen van bedrijven onder het gemeenschapsfonds kunnen vallen

Groningen:

1. In Groningen is de pilot mislukt. Groningen wilde graag meewerken, maar stelde dat er meer omliggende gemeentes mee moesten werken. Charitas ging met hen in gesprek, maar 2 zagen dit niet zitten.

Eindhoven:

1. Overheid laat gaten vallen. Het gemeenschapsfonds in Eindhoven wil deze gaten opvullen. Het is van belang dat het gemeenschapsfonds van Eindhoven naar de bevolking op een juiste manier communiceert, waardoor de bevolking niet het gevoel krijgt dat het fonds de overheid vervangt.
2. In Eindhoven hebben ze gekeken naar de demografie van de bevolking van de stad. Dit koppelen ze aan het landelijk geefgedrag; aan welke domeinen wordt er veel gegeven? Hier wordt het begin domein/project gekozen.

Maastricht:

1. Opggericht in 2008
2. Het gemeenschapsfonds in Maastricht bestond al langer, maar in 2008 is er een herstart gemaakt. Het 'vorige' gemeenschapsfonds had geen goede infrastructuur en er was geen steun vanuit de gemeente.
3. Nu de besturen van de organisaties in de stad laten weten dat het gemeenschapsfonds bestaat en draagvlak creëren
4. In Maastricht is er een ambtenaar vrij gesteld voor het gemeenschapsfonds.

Aantal belangrijke zaken voor een gemeenschapsfonds in de pilot van Charistar:

1. Wat voor bestuur heb je? Bezitten zij een netwerk die je kunt gebruiken?
2. Grondhouding van een fonds moet anders, zakelijker en meer gericht op marketing.
3. Per stad moet er een specifieke studie gedaan worden naar de demografie
4. Op het begin moeten er 1 á 2 concrete projecten klaar staan om te laten zien wat er echt gaat gebeuren
 - Bijvoorbeeld in Eindhoven ligt er een voorkeur om aan Welzijn & Onderwijs te geven. Dit is uit te leggen aan de hand van de demografische gegevens van de stad
5. Alle drie de steden hebben een begeleidingscommissie.
6. De ontwikkeling van een gemeenschapsfonds is iets voor de lange termijn.
7. Eerst concrete projecten kiezen, daarna donateurs zoeken. Deze projecten worden uitgekozen door de keuze van bewoners.
Een lokale trekker is hierbij belangrijk; het moet 'voor en van de stad zijn'.

In de convenant, afspraak 7/8 is Charistar de opdrachtgever; zij zijn van plan om een vereniging op te richten voor gemeenschapsfondsen. 23 augustus verwachten ze dat de eerste opzet van de site klaar is.

Wanneer er gebruik gemaakt wordt van venture philanthropy, heeft een fonds te maken met verschillende bedrijven met een ieder een eigen contract en afspraken. Hierdoor kost het veel meer tijd voor het fonds om de structuur te beheersen en te reguleren. Dit komt doordat de infrastructuur binnen de organisatie vele malen groter en moeilijker is. Er moet dus goed nagedacht worden over het management, governance etc. Een andere belangrijke vraag die het gemeenschapsfonds moet stellen is in hoeverre je de ondernemers invloed geeft in het fonds.

Een aantal overeenkomsten tussen de drie gemeenschapsfondsen zijn:

1. Niet ingewikkeld om initieel enthousiasme te creëren
2. De stroperigheid van de overheid
3. Stroperigheid in de besluitvorming
4. Vermogende particulieren worden al veel gevraagd voor functies en hebben dus niet altijd evenveel zin
5. Gemeenschapsfondsen richten zich niet op steunstichtingen. Deze hebben een heel specifiek doel.

Een groot verschil binnen de drie steden is de fondsendichtheid. Zo zitten er in Rotterdam meer dan 100 vermogensfondsen die alle een doel hebben met betrekking tot de leefbaarheid van de stad Rotterdam zelf. Dit is een probleem; voor elk project bestaat er al een fonds. Het gemeenschapsfonds is nu aan het kijken of ze een wervend fonds kunnen worden, dit creëert betrokkenheid voor de Rotterdamse burgers van nu.

Maastricht heeft 10 fondsen met een stadse doelstelling, waarvan de 1 heel vermogend is.

Eindhoven heeft 1 of 2 fondsen met een 'Eindhovense doelstelling'.

Dit verschil maakt de aanpak binnen de drie steden totaal verschillend.

Voor het opstarten van een gemeenschapsfonds heb je 3 globale stappen.

Analyse: onderzoeken, welke vorm, welk bestuur, welke investeerder etc. etc.

Implementeren: oprichting van het fonds.

Verankeren: bouwen aan structuur voor 3 jaar; hiermee kun je een fonds opbouwen.

Bibliografie

belastingdienst. (2012, maart 20). Opgeroepen op maart 20, 2012, van www.belastingdienst.nl: http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/bijzondere_regelingen/goede_doelen/algemeen_nut_beogende_instellingen/aan_welke_voorwaarden_moet_e_en_anbi_voldoen/90_eis

cbf. (2012, maart 20). Opgeroepen op maart 20, 2012, van www.cbf.nl: <http://www.cbf.nl/CBF-Beoordelingen/criteria-keur.php>

gemeenschapsfondsblaricum. (sd). Opgeroepen op maart 20, 2012, van Gemeenschapsfonds Blaricum: www.gemeenschapsfondsblaricum.nl

Hendricks, L. (2012, februari 15). gastcollege.

Inklaar, P. (2012, maart 20). Gemeenschapsfondsen in Nederland. (Projectgroep, Interviewer)

Kors, J. (2012, februari). Achtergrond Gemeenschapsfonds Zwolle. (Projectgroep, Interviewer)

Kors, J., & Nijhuis, E. (2011). *Het Gemeenschapsfonds Zwolle*. Zwolle: Travers.

mvonederland. (sd). Opgeroepen op maart 20, 2012, van MVO Nederland: www.mvonederland.nl

Schuyt, T. (2012, februari 1). gastcollege.

shaerpa. (2012, Maart 20). Opgeroepen op Maart 20, 2012, van www.shaerpa.org: <http://www.shaerpa.org/nl/ondersteuning/vp>

Texelfonds. (2012, maart 20). Opgeroepen op maart 20, 2012, van www.texelfonds.nl: www.texelfonds.nl

verenigingvanfondsen. (2012, maart 20). Opgeroepen op maart 20, 2012, van www.verenigingvanfondsen.nl: <http://www.verenigingvanfondsen.nl/viewer/file.aspx?fileinfoID=151>

verenigingvanfondsen. (2012, Maart 20). Opgeroepen op Maart 20, 2012, van www.verenigingvanfondsen.nl: <http://www.verenigingvanfondsen.nl/viewer/file.aspx?FileInfoID=27>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zwolle_Peperbus.jpg